

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Instrumente Structurale
2007 - 2013

posmediu

2007-2013

Investim în mediu. Credem în viitor.

Természetes élőhelyek a Nyárád és Küküllő mentén

Nyárád és Küküllő mente
Natura 2000 gondnokság

MI A NATURA 2000?

MIÉRT FONTOS NEKÜNK?

A Natura 2000 hálózat alapvető célja az eltűnéssel fenyegetett természetes élőhelyek és a veszélyeztetett fajok hosszútávú fennmaradásának biztosítása, a biológiai sokféleség megőrzése.

A Natura 2000 ma az egyik legfontosabb eszköz Európában a biodiverzitás csökkenésének megállítására, ennek érdekében biztosítja is azoknak a természetes rendszereknek a fennmaradását, amelyek a gazdasági és társadalmi fejlődés alapját képezik. Lehetőséget ad a természetbarát vidékfejlesztésre, mivel a természetvédelem nem elképzelhető a társadalom támogatása nélkül.

A természetvédelem támogatása ma már elsősorban nem érzelmi kérdés. A gazdasági élet azon szereplői is, akik hosszú távon gondolkoznak, felismerték, hogy a biológiai sokféleség megőrzésének nagyon komoly gazdasági jelentősége is van. A híres brit

Tövisszúró gébics (*Lanius collurio*)

Kuvik (*Athene noctua*)

közgazdász, N. Stern 2007-ben megjelent jelentése már mindenki számára érthetően, számszerűsítve mutatja be a klímaváltozás gazdasági következményeit. Ez a nagyszabású munka sok, természetvédelemben kevésbé érdekelt embert győzött meg a természetvédelem jelentőségéről.

A Natura 2000 **nem szigorú tiltásokkal**, az emberi tevékenység megszüntetésével szeretné megóvni természeti értékeinket. Azokat a megoldásokat keresi, amelyek úgy szabályozzák az emberi tevékenységet, hogy az élővilág a lehető legkisebb mértékben károsodjon. **Figyelembe veszi mind az ember, mind a természet érdekeit.** Egy kis odafigyeléssel sokat segíthetünk! Néhány nagyon egyszerű példa: a madarak fészkelési idejében ne vágjunk még legálisan (törvényesen) sem fát, mert az a fészkelő pusztulásához vezet; ne a tarló égetésével pucoljuk földjeinket, mert nem csak a számunkra szükségtelen dolgok semmisülnek meg, hanem az apró, menekülni nem tudó élőlények tömege is.

Ismerjük meg és legyünk büszkék természeti örökségünkre! Ha nem őrizzük meg az egyensúlyt az ember és természet között, azzal a saját életminőségünket károsítjuk, elveszítjük az ökoszisztéma szolgáltatásokat.

A Natura 2000 figyelembe veszi mind az ember, mind a természet érdekeit

A Natura 2000 hálózatot két területtípus alkotja:

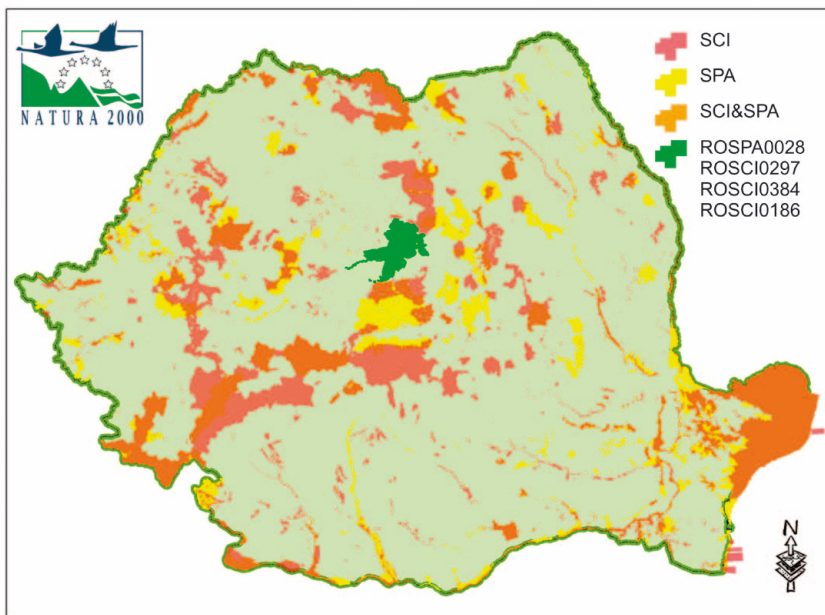
**Közösségi
jelentőségű
védett fajok és
élőhelytípusok**

- SCI (Sites of Community Importance – **Különleges Természetmegőrzési Területek**), amelyeket a természetes élőhelytípusok (231 élőhelytípus) és a vadon élő fajok (több mint 800 faj) védelmére jelöltek ki.

- SPA (Special Protection Areas – **Különleges Madárvédelmi Területek**), amelyeket több mint 200 madárfaj védelme érdekében hoztak létre. A madarak azért kaphattak ilyen kiemelt szerepet a Natura 2000 hálózatban, mert védelmük révén sok más élőlénycsoport védelme is megvalósul, mintegy ernyőként védve azokat.

Ezen két területtípus összessége alkotja a Natura 2000 területeket, amelyekben meghatározzák a közösségi jelentőségű, védett fajokat és élőhelytípusokat.

Az EU és Románia Natura 2000 területei megtekinthetők a <http://natura2000.eea.europa.eu> címen.

Romániának, mint Európai Unió tagországnak, kötelező a biodiverzitás védelme érdekében Natura 2000 területeket kijelölni és ezeket védeni, gondozni. A Natura 2000-é nyilvánított területeken az addig megkezdett gazdasági tevékenységek folytathatóak, de újak megkezdéséhez, a természetvédelmi szempontokat figyelembe véve, a terület gondnokai adhatják meg az engedélyt. A szabályok betartását a terület gondnokai többféle eszközzel igyekeznek elérni, elsősorban tájékoztatással, de joguk van megbírságot is szabálysértőket. Természetesen a védett területek gondnokain vagy kezelőin kívül a legfontosabb tényező a Natura 2000 céljainak megvalósításában a helyi lakosság életmódja és hozzáállása.

Natura 2000 területeken gazdasági tevékenységek folytathatóak a természetvédelmi szempontokat figyelembe véve

A NYÁRÁD ÉS KIS-KÜKÜLLŐ MENTI NATURA 2000-ES TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEK ÉS FELÜGYELETÜK

A Nyárad és Kis-Küküllő mentén 4 terület élvez Natura 2000 védettséget. Ezek közül három Különleges Természetmegőrzési Terület (SCI) és egy Különleges Madárvédelmi Terület (SPA), amelyeknek területe közel 91.000 ha. Ezek a területek három megyében terülnek el, és 41 községet és, több mint 150 ezer lakost érintenek. A községek közül 35 Maros, 4 Hargita, 2 Szeben megyében található.

Ezek a területek a következők:

• **ROSPA0028 – KÜKÜLLŐK DOMBSÁGA – NYÁRÁD VÖLGYE** madárvédelmi terület (Dealurile Târnavelor–Valea Nirajului) 86.073 ha

Ezt a területet elsősorban madarak – mint például a békászó sas vagy a haris - védelmére jelölték ki. A madarak védelmével párhuzamosan más fajok vagy élőhelyek is oltalom alá kerülnek. Többek között nagyon értékes gyepek is találhatóak a területen, ahol az orchideák közé tartozó kosborok, a szibériai nőszirm vagy a vadnácisz is élnek.

RO SPA 0028

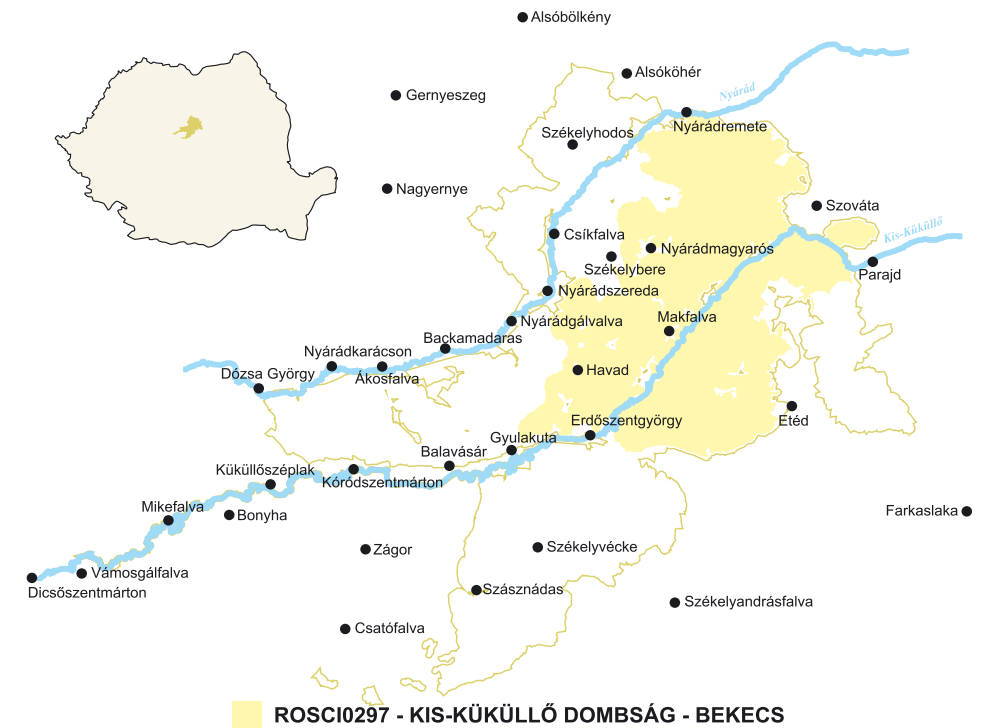
ROSPA0028 - KÜKÜLLŐK DOMBSÁGA – NYÁRÁD VÖLGYE

• **ROSCI0297 – KIS-KÜKÜLLŐ DOMBSÁG – BEKECS** élőhelyvédelmi terület

(Dealurile Târnavei-Mici-Bichiş) 37.082 ha.

A terület felét alkotó erdők védelmén kívül elsősorban nagyragadozó emlősök védelmére jelölték ki. Ez a térség különösen fontos a barnamedve európai populációjának megőrzésében, de olyan közismert rovarok is védettek a területen, mint a szarvasbogár.

RO SCI 0297

ROSCI0297 - KIS-KÜKÜLLŐ DOMBSÁG - BEKECS

• **ROSCI0384 - KIS-KÜKÜLLŐ FOLYÓ** élőhelyvédelmi terület (Râul Târnava Mică) 331 ha

A Kis-Küküllőben olyan védett halfajok élnek, mint a Petényi márna vagy a homoki küllő. A területen találkozhatunk a szintén védett tompa folyamkagylóval vagy a nagy tűzlepkével is. Ugyanakkor a folyót szegélyező égeres-füzes ártéri ligeterdő ritka, különleges élőhely, amely védelemre szorul.

RO SCI 0384

• **ROSCI0186 - NAGY-KÜKÜLLŐ MENTI MOLYHOS TÖLGYESEK** élőhelyvédelmi terület (Pădurile de Stejar pufos de pe Târnava Mare) 240 ha

A molyhos tölgyes bokorerdő egy nagyon megfogyatkozott élőhely típus. A molyhos tölgy melegkedvelő, síkvidéken vagy déli kiettségű melegebb oldalakon fordul elő. Ezért az eredeti élőhelyeit ma már többnyire mezőgazdasági művelés alá fogták. Ez a Natura 2000 terület tulajdonképpen kilenc, egymáshoz közel eső, kisebb erdőfoltból vagy erdőrészből áll. Az erdőfoltok fele-fele arányban Maros és Szeben megyében, Dános és Erzsébetváros közelében helyezkednek el.

RO SCI 0186

A NATURA 2000 TERÜLETEK FELÜGYELETE, GONDNOKSÁGA

A fenti területek felügyeleti jogát 2022-ig három, egymással partner egyesület, a Nyáradmente Kistérségi Társulás, a Kis-Küküllő Térségi Társulás Balavásár-Szováta, valamint a Milvus Csoport Madártani és Természetvédelmi Egyesület nyerte el a Környezetvédelmi Minisztériumtól. A négy Natura 2000 területen kívül még két kisebb természetvédelmi rezervátum is tartozik a szervezetek gondnoksága alá: az erdőszentgyörgyi Hamisciprus-ültetvény (*Chameocyparis lawsoniana*), valamint a Hargita megyében található Firtos-tető rezervátum.

A három egyesület egy közös felügyeleti struktúra alapján látja el a területek gondnokságát, amely a Nyáradmente Kistérség égisze alatt működik.

A három egyesület szeretné a törvényi szigor betartatásán túl megteremteni a lakosok pillanatnyi gazdasági érdekei, az egészséges környezet, a jövő nemzedékek szükségletei és a természetvédelem közötti egyensúlyt.

Segítsük munkájukat, hogy közösségeink egészségesen erősödjenek!

www.nyaradmente.ro/natura2000

Nyárad és Küküllő mente
Natura 2000 gondnokság

MILYEN TERMÉSZETI ÉRTÉKEK VESZNEK MINKET KÖRÜL?

A NYÁRÁD ÉS KÜKÜLLŐ MENTE ÉLŐHELYEI ÉS ÉLŐVILÁGA

Röviden szeretnénk bemutatni azokat a legalapvetőbb élőhelytípusokat és jelentőségüket, amelyekkel a térségben találkozhatunk. Élővilágukból csak néhány fajt említünk meg. Elsősorban azokat, amelyek közönségesek vagy valamilyen típusú védettséget élveznek.

*-al jelöltük az ún. közösségi érdekeltiségű, Natura 2000 jelölőfajokat. Ezek azok a fajok, amik védelme érdekében jelöltek Natura 2000-nek egy területet. Természetesen a jelölőfajok védelmével mindig együtt jár az adott ökoszisztéma védelme is, így a nem jelölő fajok populációi is élvezhetik a védelmi intézkedések jótékony hatását.

ERDŐK

Az erdő az egyik legösszetettebb ökoszisztéma. Nem csupán fák sokasága alkotja, hanem minden benne lévő élőlény együttesen: a talajban levő mikroorganizmusoktól a fák törzsén élő mohákon keresztül, a gombákon, lág- és fás szárú növényeken át, a benne élő állatokig (rovarok, madarak, emlősök stb.). Az erdő egy fontos rendszer, amelyben rengeteg élőlény van kapcsolatban egymással és ezek nélkül a kapcsolatok nélkül csupán fákról beszélhetnénk.

Egy természetes kialakult erdő értéke összehasonlíthatatlan egy ültetett erdőével, amely nem igazi erdő, hanem inkább egymás mellé ültetett fák sokasága. Egy városra vagy falura sem mondhatnánk, hogy kizárólag

Az erdő egy fontos rendszer, amelyben rengeteg élőlény van kapcsolatban egymással

Kocsánytalan tölgy
(*Quercus petraea*)

A tájidegen fajok agresszívan terjeszkednek a természetes élőhelyek kárára

házak összessége (legfeljebb egy lakatlan településre mondhatjuk, hogy csak házakból áll). Ha új házakat építünk egy üres területen, az csak akkor lesz falu, ha emberek költöznek oda. Így az ültetett erdők is csak akkor fogják ellátni a valódi erdő feladatát, ha eltelik egy bizonyos idő (sok tíz év), a fák elkezdnek növekedni és benépesítik különböző erdei élőlények. Ehhez pedig olyan fákat kell ültetnünk, amelyek az élőhelynek megfelelőek. Tájidegen fajokot (pl. akác, fekete fenyő) nem fog megfelelően benépesíteni az élővilág, nem jön létre összetett ökoszisztéma. Emellett ezek a tájidegen fajok agresszívan terjeszkednek a természetes élőhelyek kárára. Nagyon fontos, hogy természetes erdeinket megőrizzük, és úgy gazdálkodjunk a benne lévő fákkal, hogy ne változtassuk meg vele az ott lakók életfeltételeit! Például ne legyenek tarvágások, mert az olyan, mintha egy falut teljesen lerombolnánk. Nem csak a fákat tüntetjük ilyenkor el, hanem az ott lakó sok ezer élőlény lakhelyét is.

Nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*)

Az erdő ökoszisztéma szolgáltatásai

Az erdőket az ember a legrégebbi idők óta végtelennek hitt forrásként (tisztá levegő, tiszta víz, faanyag) használja. Ugyanakkor az erdő segít az árvizek, az erózió és a földcsuszamlás csökkentésében is, mivel gyökerei megkötik a talajt, ill. gátolják a nagy mennyiségű víz gyors lefolyását. Emberi szemszögből talán a legfontosabb szerepe a területén átfolyó víz és a levegő „tisztítása”. Itt nem csak a szén-dioxid elnyelésre, oxigén kibocsátásra kell gondolni, hanem a légkör (pl. ülepedő por, kén-dioxid stb.) szennyeződéseinek kiszűrésére is.

Egy hektár erdő, összetételétől függően, évenként átlagosan 30 tonna oxigént termel és 16 tonna széndioxidot fogyaszt el a fotoszintézis során. Ugyancsak egy hektár erdő 60-70 tonna/év port képes felfogni, ami 6-7-szer nagyobb a lágyszárú növények által felfogott por mennyiségénél.

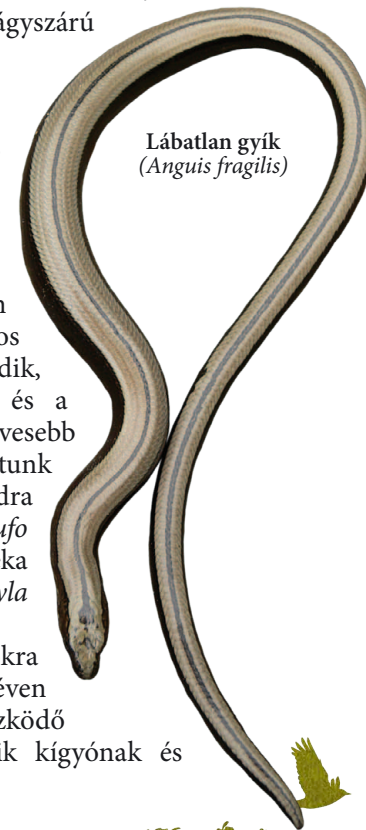
Az erdők élővilága

Gerinctelenek: Tölgyerdeink jellegzetes, egyre ritkább rovarfaja a védett *szarvasbogár (*Lucanus cervus*).

Kétéltűek: A *sárgahasú unka (*Bombina variegata*) ugyan a régió egyik leggyakoribb békafaja, de Európában különösen veszélyeztetett kétéltű fajnak számít. Időszakos vizekben (pocsolyákban) él és szaporodik, amelyekből a földhasználat megváltozása és a globális felmelegedés következtében egyre kevesebb van. Más kétéltű fajokkal is találkozhatunk még erdőkben, mint a foltos szalamandra (*Salamandra salamandra*), barna varangy (*Bufo bufo*), gyepi béka (*Rana temporaria*) erdei béka (*Rana dalmatina*), vagy a zöld levelibéka (*Hyla arborea*).

Hüllők: A térség erdeiben, a sokakat kígyókra emlékeztető lábatlan gyík vagy más néven törékeny gyík (*Anguis fragilis*) fordul elő. Rejtőzködő életmódot folytat, de így is gyakran nézik kígyónak és elpusztítják.

Az erdő segít az árvizek, az erózió és a földcsuszamlás csökkentésében

Lábatlan gyík (*Anguis fragilis*)

Örvös légykapó
(*Ficedula albicollis*)

Az örvös légykapó a harkályok régi odúit használja

Madarak: Az erdők leggyakoribb sas faja nálunk a *békászó sas (*Aquila pomarina*), de találkozhatunk *darázsölyvvel (*Pernis apivorus*) vagy *uráli bagollyal (*Strix uralensis*) is. A harkályok közül védett a *közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*), *fekete harkály (*Dryocopus martius*), *hamvas küllő (*Picus canus*), közönségesebb a nagy fakopáncs (*Dendrocopos major*). A harkályokhoz hasonlóan, az énekesmadarak közé tartozó *örvös légykapó (*Ficedula albicollis*) is odúban költ, de ő maga ezt nem tudja elkészíteni, a harkályok régi odúit használja.

Emlősök: A denevérek közül a *nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), *kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*) valamint a kevésbé veszélyeztetett rőt koraidenevér (*Nyctalus noctula*) jellemző. Leggyakoribb kismélső a sárganyakú erdeiegér (*Apodemus flavicollis*), de a rágcsálók közül szintén erdőkben él a nagy pele (*Glis glis*) és a vörös mókus (*Sciurus vulgaris*) is. A ragadozó életmódú emlősök, mint a *farkas (*Canis lupus*), a *barnamedve (*Ursus arctos*), a nyuszt (*Martes martes*), vagy a vadmacska (*Felis silvestris*) nélkülözhetetlenek az erdei ökoszisztémák egyensúlyának szempontjából.

Vadmacska
(*Felis silvestris*)

GYEPEK

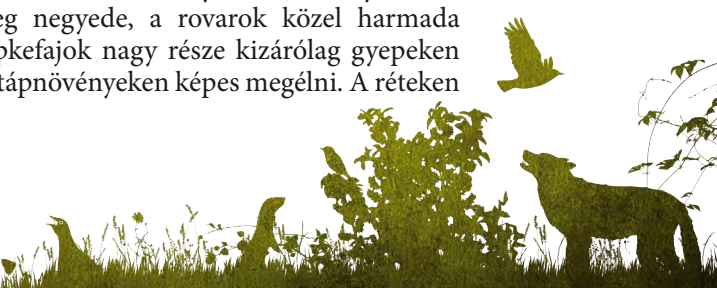
A réten csak fű nő, mondhatnánk első ránézésre. Pedig számos lágyszárú növény és hozzájuk kötődő állatfaj él itt. Gyep alatt olyan területet értünk, amelyet jellegzetes összetételű évelő, lágyszárú növények borítanak. Az ilyen területet legeltetni vagy kaszálni lehet, ellentétben a hobbiból kialakított füves területekkel. A rétek többsége emberi hatásra alakult ki és maradt fenn, amelyek magukra hagyva bokrosodnak, majd fásodnak. Amikor az ember hajdanán felhagyott a gyűjtögető életmóddal és elkezdett gazdálkodni (növényeket termesztani, állatokat tartani), erdőket vágott ki, hogy földhöz jusson. Az évezredek emberi tevékenység létrehozott egy élőhelyet, amely ma már rengeteg élőlény otthona, az ökoszisztéma

A gyepek élővilágnak megőrzésében fontos szerepet játszik a legeltető gazdálkodás is

és a biológiai körforgás elengedhetetlen láncszeme. Évezredek alatt a legeltetésnek és kaszálásnak köszönhetően ezeknek a gyepeknek sajátos élővilága alakult ki, rengeteg olyan növény és állatfajjal, amelyek ma már kizárólag a gyepekhez kötődnek. Az itt „lakók” az eltelt idő alatt fokozatosan alkalmazkodtak ehhez az élőhelyhez, és már csak itt képesek megélni.

Ha a legelőgazdálkodással felhagyunk, néhány év alatt – ami az élővilág alkalmazkodóképessége szempontjából csupán egy pillanat – hirtelen megváltoztatjuk ezt az élőhelyet. Ez olyan, mintha valakinek lebombáznánk a lakhelyét. A veszélyeztetett növényfajok megközelítőleg negyede, a rovarok közel harmada kötődik a gyepekhez. A lepkefajok nagy része kizárólag gyepeken fordul elő, és csak speciális tápnövényeken képes megélni. A réteken

Az élővilág sokféleségének megőrzése szempontjából legjobb a kézi kaszálás

sokféle kisemlős fordul elő, amelyek ragadozó madarak táplálékaul szolgálnak. A veszélyeztetett ragadozó madaraink többsége ugyan fákön költ, de táplálkozásában a gyepekhez kötődik. A gyepeken nem csak táplálkoznak, hanem költenek is madarak, mint például a mezei pacsirta vagy a veszélyeztetett haris.

A legeltetés vagy kaszálás nélkülözhetetlen gyepeink fennmaradásához. Ha ezek elmaradnak, akkor a terület elkezd bokrosodni, majd erdősödni, mivel gyepeink nagy részén az eredeti természetes növényzet az erdő.

Az élővilág sokféleségének megőrzése szempontjából legjobb a kézi kaszálás, de ez ma már Romániában is egyre ritkább. A hagyományos kézi kaszáláshoz hasonlóan kedvező a kézi gépikaszálás is, mivel ennél a kaszálási módnál is van a fűben élő állatoknak idejük és lehetőségük elmenekülni. Gépi kaszálásnál nagyon fontos, hogy csigavonalban belülről kifelé kaszáljunk a területen, esélyt adva az ott élő állatoknak a menekülésre. A gyepek élővilágának megőrzésében **fontos szerepet játszik a legeltető gazdálkodás is**. Nagyon fontos lenne, hogy a túllegeltetés szempontjából kockázatos juhok mellett más háziállatok legeltető gazdálkodása is fennmaradjon. A tehének legeltetése természetvédelmi szempontból a legelőnyösebb. Sajnos ez is visszaszorulóban van a kézi kaszáláshoz hasonlóan. Pedig a legelő állatok változatos hosszúságúra rágják a növényzetet, amely változatos gyepi élőhelyet biztosít. A legelő állatok trágyázzák

Nagy hőscincér
(*Cerambyx cerdo*)

15

is a területet, ürülékük pedig sok rovarlárva vagy kifejlett rovar (pl. ganajtúró) számára ad otthont. A rovarvilág pedig egyik alapvető eleme a táplálékláncoknak (rovarfogyasztó madarak, emlősök).

A gyepeken lévő fák és fasorok nem csak az embernek vagy legelő állatoknak adnak árnyékot, de sok madár (fogoly, fácán) is kedvel ezek tövében vagy a lombkoronában költeni. A fák segítenek megkötni a vizet, ezért a fasorokkal határolt vagy hagyásfákkal rendelkező gyepek kevésbé száradnak ki és szélvédetségük is jobb. Felmérések szerint az ilyen rétek terméshozama akár 30%-al is jobb lehet.

Gyepek ökoszisztéma szolgáltatásai

A háziállatok egészséges takarmányozásához elengedhetetlenek a legelők és kaszálók, a szarvasmarhák és a juhok elsődleges takarmányát biztosítják. A légköri szén-dioxid és különböző szennyeződések megkötésében a gyepek is részt vesznek, ugyan sokkal kisebb mértékben, mint az erdők. Az állandó gyepek segítenek a lefolyó vizek felfogásában is. Egy megfelelően használt, enyhébb lejtőn levő gyep, 20 cm magas zárt növényközösséggel kb. kétszer, ha túl van legeltetve, akkor csupán négyszer több vizet tud visszatartani, mint egy hasonló, nem művelt szántóföld. Tehát a megművelt gyepek tudatos használata kitűnő megoldás a talajerózió megelőzésére.

A természetbarát kaszálási módok nem kívánnak plusz befektetést, csak egy kis figyelmességet. Az olyan természetvédelmi módszerek, amelyek sem energiában, sem anyagiakban nem okoznak hátrányt, könnyen meghonosíthatóak. A legeltető gazdálkodás pedig nem csak természetvédelmi szempontból fontos, hanem az ember egészsége szempontjából is, hiszen az ilyen módon nevelt állatok húsa sokkal egészségesebb és ízletesebb. Az agrár-környezetvédelem a biológiai sokféleség és a mezőgazdaság közös pontja. Az agrár-környezetvédelmi szabályok a jelenlegi hagyományos mezőgazdasági tevékenységek folytatását, fenntartását támogatják

A gyepek élővilága

Kétéltűek: Az Erdélyi-medencében a *pettyes gőtének (*Lissotriton vulgaris ampelensis*) egy, a világon csak itt élő alfaja

Pettyes gőte (*Lissotriton vulgaris ampelensis*)

16

Haris (*Crex crex*)

fordul elő, amely különösen fontosá teszi védelmét, de találkozhatunk a gyepeken

a *tarajos gótéval (*Triturus cristatus*)

is. A *barna ásóbéka (*Pelobates fuscus*)

nappal szívesen pihen a maga ásta lyukakban, de a talaj minőségére különösen érzékeny.

A terület gyepein előfordul még a *sárgahasú unka (*Bombina variegata*), a *zöld varangy (*Bufo viridis*), az erdei béka (*Rana dalmatina*) és a zöld levelibéka (*Hyla arborea*) is.

Hüllők: Leggyakoribb gyíkfajunk a fűrgé gyík (*Lacerta agilis*), a legnagyobb pedig a zöld gyík (*Lacerta viridis*). Az elevenesülő gyíkok (*Zootoca vivipara*) kívül a lábatlan gyík (*Anguis (fragilis) colchica*) és a rézsikló (*Coronella austriaca*) is elevenen hozza világra utódait, tehát több más hüllőfajjal ellentétben nem rakja le tojásait.

Madarak: A Küküllő-dombság és a Bekecs gyepein rengeteg különleges, védett madárfaj él. Ezek a területek többek között ennek a nagyon gazdag madárvilágnak köszönhetően lettek védettek. Sok madár táplálkozik a gyepeken, de költeni bokrosokban, faszorokon vagy erdőszélen költ. Ezek a madarak különösen igénylik a mozaikos élőhelyeket. Bokrosokban költ például a *tövisszúró gébics (*Lanius collurio*), vagy a *karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*), míg fákon a *kis örgébics (*Lanius minor*). Táplálkozásában és költésében is a gyepekhez kötődik a gyönyörű énekű *erdei pacsirta (*Lullula arborea*) vagy a **világszinten veszélyeztetett** *haris (*Crex crex*).

Emlősök: A kisemlősök nagyon fontos táplálékai a ragadozó emlősöknek (menyét, nyest, róka) és madaraknak (egerészölyv,

Karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*)

vörös vércse, gólya). A legnagyobb mennyiségben a mezei pocok (*Microtus arvalis*) áll rendelkezésükre, de szívesen fogyasztják legkisebb rágcsálónkat, a törpeegeret (*Micromys minutus*) is. A rovarevő emlősök közül a keleti sün (*Erinaceus roumanicus*), mezei cickány (*Crocidura leucodon*) és az erdei cickány (*Sorex anareus*) is előfordul, amelyek nagymennyiségű rovarfogyasztásukkal is hozzájárulnak az ökológiai egyensúly fennmaradásához.

VIZES ÉLŐHELYEK

Vizes területeknek nevezzük azokat a természetes vagy mesterséges vizű, ideiglenes vagy állandó, lápos, mocsaras, tőzeglápos területeket, ahol állóvíz vagy folyóvíz, illetve édes vagy sós víz van.

A vízi ökoszisztémák a legvesélyeztetettebb élőhelyek nálunk is, ugyanúgy, mint világszerte. Ezt az is mutatja, hogy a védelmükre létrejött Ramsari Egyezmény (Egyezmény a nemzetközi jelentőségű vadvizekről) az egyik legrégebbi (1971) nemzetközi természetvédelmi egyezmény, ehhez Románia 1991-ben csatlakozott.

A vízi ökoszisztémák a leginkább érzékenyek a környezeti tényezők változására és a szennyezésre. Egy folyóvízbe jutó szennyeződés

A vízi ökoszisztémák egyensúlya nélkül károsodik ívóvízkészletünk

A Küküllő-dombság és a Bekecs gyepein rengeteg különleges, védett madárfaj él

Kőfűrő csík (*Sabanejewia balcanica*)

nem csak a bejutás helyén, hanem attól nagy távolságokra is kifejti hatását.

A vízi ökoszisztémákban is megtalálhatóak olyan táplálkozási hálózatok, mint a szárazföldi ökoszisztémákban, csak ezek sokkal kisebbek - gondoljunk egy kis patakra -, ezáltal sokkal sérülékenyebbek. A vizes területek nem csupán a vízben élő gerinctelen állatok (pl. rovarok, kagylók) és halak miatt fontosak, hanem a kétéltűek, bizonyos hullók vagy vízimadarak számára is nélkülözhetetlenek. Az itt élő fajok különösen nagy tudományos és természeti értékkel bírnak, eltűnésük visszafordíthatatlan.

Vizes élőhelyek ökoszisztéma szolgáltatásai

Közismert, hogy a vízi ökoszisztémáknak köszönhetjük ivóvízkészletünk egy jelentős részét. Ahhoz, hogy természetes vizeink megőrizzék öntisztuló képességüket, különös figyelmet kell fordítanunk élőviláguk megőrzésére.

A természetes vizeink egyik legfontosabb veszélyeztető tényezője a szerves és szervetlen anyagok felhalmozódása és a különböző mérgező anyagok bekerülése. Ezek egy része a háztartásokból és állattartó telepekről kerül vizeinkbe, amely nem csak a vízi ökoszisztémákat, hanem ivóvízkészletünket is szennyezi. Egy másik fontos veszélyeztető tényező a mezőgazdasági tevékenységből származik. A műtrágya a szerves trágyánál könnyebben kimosódik a talajból, a felelőtlen műtrágyahasználat következtében rengeteg káros anyag kerül vizeinkbe. A vízpartokon lerakott szemétből -

legyen ez háztartási hulladék vagy veszélyes hulladékok (gumi, akkumulátor, elektronikai berendezések) - közvetlenül mérgező anyagok is a természetes folyó- és állóvizeinkbe kerülnek. Ugyanígy mérgezőek a különböző bemosódott növényvédő szerek is. A vízpartok környékének termőföldjein történő vegyszerhasználat - a bemosódás nagyobb esélye miatt - különösen veszélyes. A vízi ökológiai rendszerekben nagyon fontos szerepet töltenek be a halak. A Nyárádban és a Kis-Küküllőben a közönségesebb halak mellett sok veszélyeztetett halfaj is él. Ezért halászatkor különösen körültekintőnek kell lennünk. Vigyáznunk kell a túlhalászat elkerülésére, amelyet az engedélyek kiadása hivatott szabályozni.

A vizes területek élővilága

Gerinctelenek: A *tompá folyamkagyló (*Unio crassus*) nagyon érzékeny a vizek szennyeződésére. A Kis-Küküllőben még találkozhatunk vele. A *nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) ugyan nem vízi élőlény, de nedves réteken vagy vízfolyások mentén fordul elő, mivel hernyói vízi növényeken, különböző lósóska fajokon képesek csak kifejlődni.

Nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)

Halak: A *Petényi márna (*Barbus petenyi*) Románián kívül különlegesen ritkának számít, de hazánkban mindenhol megtalálható, így a Nyárad és Küküllő mentén is közönséges. A *szivárványos ökle (*Rhodeus amarus*) fejlődése kagylókhoz kötött. A kikelt ivadék rövid ideig a kagyló védelmében fejlődik. A terület vizeiben szintén előfordul a *kőfűrő csík (*Sabanejewia balcanica*), a *homoki küllő (*Gobio kessleri*), a közönségesebb fajok közül említést érdemel a fenékjáró küllő (*Gobio gobio*), a fejes domolykó (*Squalius cephalus*), a paduc (*Chondrostoma nasus*) a márna (*Barbus barbus*) és a sujtásos kűsz (*Alburnoides bipunctatus*).

Fejes domolykó (*Squalius cephalus*)

Kétéltűek: A *tarajos góttével (*Triturus cristatus*) és a *pettyes góttével (*Triturus vulgaris ampelensis*) különböző állóvizekben vagy pocso-

Mérgezőek a különböző bemosódott növényvédő szerek is

A mérgező anyagok egy része a háztartásokból és állattartó telepekről kerül vizeinkbe

Bíbic
(*Vanellus vanellus*)

lyákban találkozhatunk, míg a tavi béka (*Pelophylax ridibundus*) a Nyárárdban vagy a Küküllőben is a szemünk elé kerülhet.

Hüllők közül a vízisikló (*Natrix natrix*) fordul elő folyókban is.

Madarak: A térség- tavakhiányában - vízimadarakban kevésbé gazdag, tőkés récéből (*Anas platyrhynchos*) és bíbicből (*Vanellus vanellus*) láthatunk többet.

A gyönyörű színezetű *jégmadárral (*Alcedo atthis*) egész évben találkozhat a figyelmes természetjáró.

Emlősök: A zavarásra különösen érzékeny *vidra (*Lutra lutra*) a vizes élőhelyek kulcsfontosságú ragadozója. A vízcickány (*Neomys fodiens*) is jellemzően

tiszta vízhez kötődő emlős.

ÖREG GYÜMÖLCSÖSÖK

A gyümölcsösök olyan mesterséges ökoszisztémák, amelyeket a gyepkehez hasonlóan az ember hozott létre. Így emberi kezelés szükséges ezen ökoszisztéma fennmaradásához is. Az extenzíven használt vagy felhagyott öreg gyümölcsösökben a füves növényzet lekaszálásával értékes gyepkeket lehet kialakítani, amelyek magukhoz vonzanak sok ritka lepkefajt is. Az öreg fák nem csak madaraknak nyújtanak békés élőhelyet, hanem alkalmanként őzek vagy medvék is meglátogathatják. Az öreg gyümölcsösök a vegyszermentes környezetnek köszönhetően sok rovarpusztító állatnak adnak otthont (például a cinkéknek, gyíkoknak).

Az öreg gyümölcsösök ökoszisztéma szolgáltatásai

Az öreg gyümölcsösök művelését gyakran felhagyják, mivel az itt lévő gyümölcsfajták termelése kevésbé gazdaságos a mai intenzív gazdálkodási formák mellett. Pedig a biotermelésben ezeknek a régi fajtáknak alapvető szerepük van.

Az olyan öreg gyümölcsösökért, amiben kaszáló van, a tulajdonosok támogatást is kaphatnak az agrár-környezetvédelmi szabályok szerint. Ehhez néhány követelménynek kell megfelelniük a kaszálást, a fák metszését, stb. illetően.

Az öreg gyümölcsösök élővilága

Kételtűek: A vegyszermentesen kezelt gyümölcsösökben nagyon sok kételtű találja meg másodlagos élőhelyét, mint például a *sárgahasú unka (*Bombina variegata*) vagy a zöld varangy (*Bufo viridis*).

Hüllők: A kételtűek mellett a hüllők is rovarfogyasztással hálálják meg a természetbarát gazdálkodást. A fűben előfordul a fűge gyík (*Lacerta agilis*), a zöld gyík (*Lacerta viridis*) és a lábatlan gyík (*Anguis fragilis*) is, amelyek ragadozó vagy mindenevő állatoknak nyújthatnak táplálékot.

Madarak: A természetes élőhelyeken egyre kevesebb öreg fával találkozhatunk, így az ezeket kedvelő madarak szívesen költöznek öregebb gyümölcsösökbe. Ilyen például a *balkáni fakopáncs (*Dendrocopos syriacus*) vagy a sárgarigó (*Oriolus oriolus*), amelyek rovarfogyasztással járulnak hozzá az élőhely egyensúlyához.

Emlősök: A *barna medve (*Ursus arctos*) és az őz (*Capreolus capreolus*) elsősorban táplálkozni jár a zavartalan területre, de a pirokegér (*Apodemus agrarius*) állandó lakó lehet.

Pirókegér (*Apodemus agrarius*)

MEZŐGAZDASÁGI TERÜLETEK

A mezőgazdasági területek olyan mesterséges ökoszisztémák, amelyek rendeltetésükből adódóan az ember szolgálatában állnak. Ennek ellenére sok állatfaj kötődik ezekhez a területekhez, elsősorban mint táplálkozó helyhez. A romló környezeti viszonyaink mellett az emberiség számára alapvető fontosságú, hogy úgy próbáljuk saját tevékenységeinket végezni és szükségleteinket kielégíteni, hogy ez minél kevesebb káros hatással legyen környezetünkre. A nagy táblákban történő termelés (monokultúrák) ún. kultúrsivatagokat hoz létre, amelyen sok élőlény nem képes áthatolni,

Fűge gyík
(*Lacerta agilis*)

A kisparcellás földművelés segíti a biodiverzitás megőrzését

A hagyományos gyümölcsfajták a legalkalmasabbak a biotermelésre

A tarlóégetés szigorúan tilos és büntethető

Így ezek populációi egymástól elzártak lesznek, feldarabolódnak. A kisebb, változatosabb táblákban való természetesen nem jelent ilyen akadályt.

A mezőgazdasági területeken történő tarlóégetést nem csak tűzvesélyessége miatt büntetik. Tarlóégetéskor nem csupán az ember számára szükségtelennek nyilvánított növényi részek pusztulnak el, hanem az itt élő állatok is, mint a közismerten talaj minőségét javító földigiliszták, de sok rovar, rovarlárva és kisemlős is. A tarlóégetés Romániában is elterjedt formája az őszi vagy tavaszi „takarításnak”. Ma már ez szigorúan tilos és büntethető, sőt a területalapú támogatást is megvonják azoktól a gazdáktól, akik éltek ezzel a módszerrel.

A mezőgazdasági területek élővilága

Kételtűek közül a *sárgahasú unka (*Bombina variegata*), a zöld varangy (*Bufo viridis*) vagy az erdei béka (*Rana dalmatina*) is megtalálják itt az életfeltételeit.

Hüllők közül a fúrge gyíkot (*Lacerta agilis*) érdemes megemlíteni.

Madarak: Sok madár táplálkozik mezőgazdasági területeken, mint például a *békászó sas (*Aquila pomarina*), a *fehér gólya (*Ciconia ciconia*), a mezei pacsirta (*Alauda arvensis*), a fogoly (*Perdix perdix*) vagy a fűrj (*Coturnix coturnix*).

Emlősök: A mezei pocok (*Microtus arvalis*) és a pirokéger (*Apodemus agrarius*) sok védett ragadozó madárnak nyújt táplálékot.

Gyepi béka
(*Rana temporaria*)

Békászó sas
(*Aquila pomarina*)

TELEPÜLÉSEK

Rőt koraidenevér
(*Nyctalus noctula*)

Az emberi települések ugyan mesterséges ökoszisztémák, de mivel az ember a természetes élőhelyek rovására él, nagyon sok faj az ember közelségéhez volt kénytelen alkalmazkodni. Figyeljünk jobban a közvetlen környezetünkben élő állatokra! Ezek többnyire a környéken táplálkoznak, hozzájárulva ezen ökoszisztémák egyensúlyához, tehát nem csak a település részei természetvédelmi szempontból.

A települések élővilága:

Kételtűek az olyan településeken fordulnak elő, ahol a szaporodásukhoz találnak megfelelő nyílt vizeket és képesek voltak az emberi zavaráshoz alkalmazkodni. Ilyen például a gyepi béka (*Rana temporaria*), az erdei béka (*Rana dalmatina*) vagy a zöld varangy (*Bufo viridis*).

Madarak: Kimondottan az emberi településekhez kötődik a *fehér gólya (*Ciconia ciconia*), de többek között megtalálja életfeltételeit a *balkáni fakopáncs (*Dendrocopos syriacus*) és a kuvik (*Athene noctua*) is.

Emlősök: A denevérek közül sok faj választ épületeket lakhelyül, mint a *közönséges denevér (*Myotis myotis*), a *kis patkós-denevér (*Rhinolophus hipposideros*), rőt koraidenevér (*Nyctalus noctula*) és a szürke hosszúfűlű-denevér (*Plecotus austriacus*). A „titokzatos” életmódú denevérek rovarpusztítással hálálják meg a szállást. Kisebb ragadozók is képesek alkalmazkodni az ember közelségéhez, ilyen például a nyest (*Martes foina*).

Fehér gólya
(*Ciconia ciconia*)

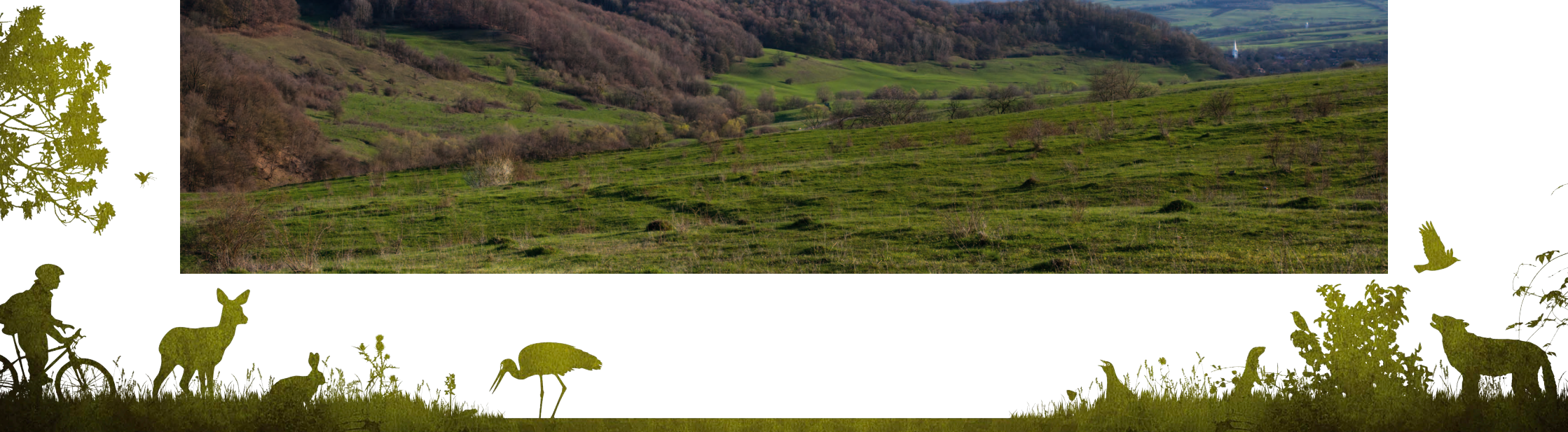
A természetes élőhelyüket elvesztett állatokat lakhelyünkön is segíthetjük

A PROJEKT RÖVID BEMUTATÁSA

- A projekt a Központi Régióban valósul meg és három megyét érint: Maros, Hargita és Szeben.
- A megvalósítás időtartama 36 hónap (2012.08.07. – 2015.08.06.).
- A projekt célja megfelelő menedzsment biztosítása a ROSPA0028 (Küküllők dombsága és Nyárad mente), a ROSCI0186 (Nagy-Küküllő menti molyhos tölgyes), ROSCI0297 (Kis-Küküllő dombsága-Bekecs) és a ROSCI0384 (Kis-Küküllő folyó) természetvédelmi területeken, a természeti örökség hosszútávú megőrzése a két szomszédos kistérség (Nyárad mente és Kis-Küküllő mente) fenntartható fejlődése érdekében.
- Célkitűzések: a védett természeti területek erőforrásainak fenntartható kezelése egy integrált menedzsmentterv alapján; a felelős tényezők és a helyi közösségek tagjainak tájékoztatása; a gondnoksági szervezet intézményi fejlesztése a védett terület hatékony kezelése érdekében.

A FOTÓK, ILLUSZTRÁCIÓK KÉSZÍTŐI

Első borító - Deák Attila	16. oldal - Sos Tibor
1. oldal - PhotoNature	17. oldal fent - maholyoak
2. oldal - Jan Svetlik	17. oldal lent - naturgucker
3. oldal - Nagy Attila	18. oldal - Deák Attila
4. oldal - Deák Attila	19. oldal fent - Deák Attila
5. oldal - Deák Attila	19. oldal lent - Deák Attila
6. oldal - Deák Attila	20. oldal fent David Genoud
7. oldal - Deák Attila	20. oldal lent - Deák Attila
8. oldal - Deák Attila	21. oldal - Eddy Van 3000
10. oldal - Deák Attila	22. oldal fent - Cláudio Timm
11. oldal fent - ??????????	22. oldal lent - Deák Attila
11 oldal lent - Deák Attila	23. oldal fent - Deák Attila
12. oldal - Deák Attila	23. oldal lent - Lauri Mäenpää
13. oldal fent - PhotoNature2	24. oldal fent - Jan Svetlik
13. oldal lent - John Lees	24. oldal lent - Deák Attila
14. oldal - Deák Attila	25. oldal - Deák Attila
15. oldal fent - Deák Attila	26. oldal - Deák Attila
15. oldal lent - Deák Attila	Hátsó borító - Deák Attila

MIT TEHETÜNK A TERMÉSZETES ÉLŐHELYEKÉRT?

Ne vágjunk engedély nélkül fát!

Az erdőből csak a száraz ágakat szabad begyűjteni!

Kaszáljuk vagy legeltessük a gyepeinket!

A kézi kaszálás a leginkább természetbarát.

Gépi kaszáláskor:

- csigavonalban belülről kifelé kaszáljunk a területen, így esélyt adva az ott élő állatoknak a menekülésre

- a kaszáló állatvilágát segíthetjük ún. bűvósávok meghagyásával is

Az ilyen kaszátlan részek azért fontosak, mert hiányukban a gép elől menekülő állatok a lekaszált részek alá bújnak, majd rendszórakör megsérülnek vagy elpusztulnak.

- használjunk a traktor elé helyezett láncfüggönyös vadriasztót

Földjeinket műveljük környezetbarát módon!

Istállótrágyát használjunk.

Változatos kultúrnövényeket termesszünk!

Részesítsük előnyben a kisparcellás növénytermesztést a több tízhektáros monokultúrák helyett!

Ne égessünk tarlót!

Sok, az ökoszisztémában jelentős szerepet játszó apró állat pusztulását okozza!

A szántóföldön nem csak az él, amit az ember odaültetett!

Tűzveszélyes!

Óvjuk természetes vizeinket!

Ne engedjük vizeinkbe vegyszereket vagy szennyvizet!

Takarékoskodjunk a tiszta vízzel!

Nyárad és Küküllő mente Natura 2000 gondnokság

www.nyaradmente.ro/natura2000

Email: office@valeanirajului.ro, natura@valeanirajului.ro

Tel.: 0265-571-352, 0753-043-683

Iroda: Nyárádszereda, Maros megye, Rózsák u. 79.

Szöveg: Kelemen Katalin, Papp D. Judith

Design: Deák Attila, lanius.ro

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a Uniunii Europene sau a Guvernului României

Proiect cofinanțat din Fondul European de Dezvoltare Regională

Editor: Asociația Microregiunea Valea Nirajului – Nyárádmente

Titlul proiectului: „Biodiversitate și dezvoltare durabilă în Valea Nirajului și a Târnavei Mici”

Martie 2013

